

บทที่ 5

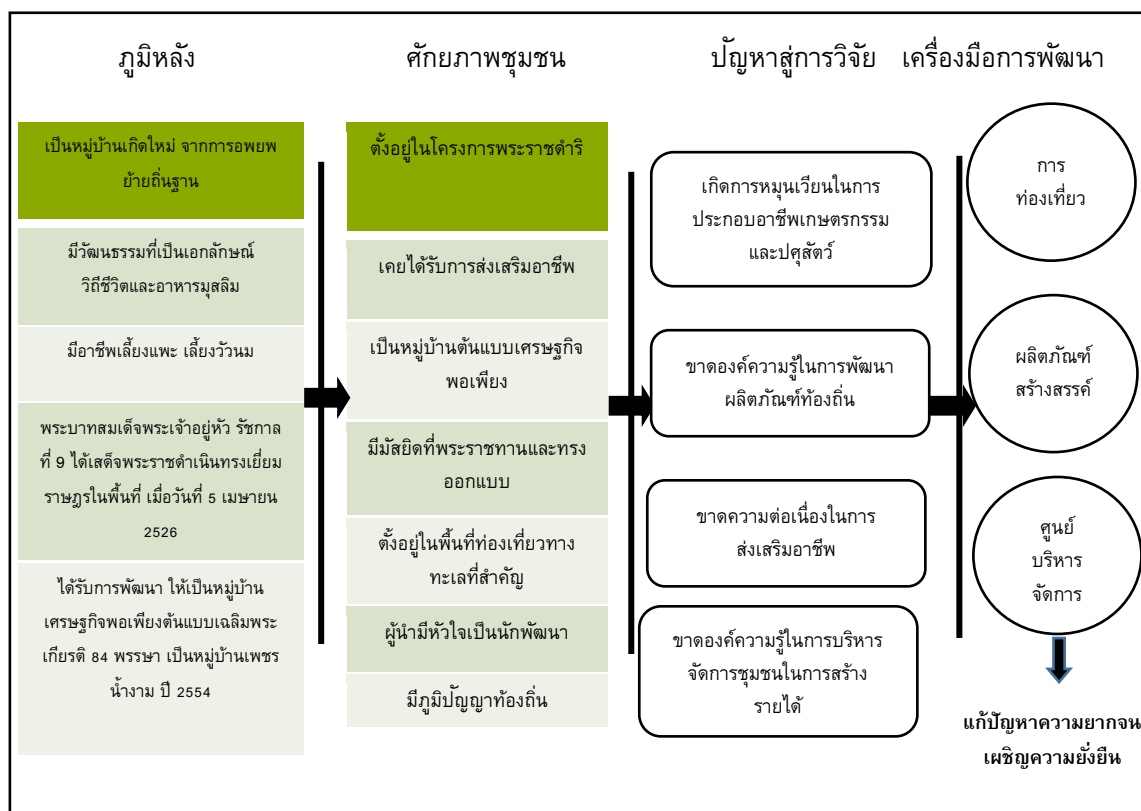
สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษา

การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการชุมชน แบบมีส่วนร่วม เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่ใช้การวิจัยในเชิงคุณภาพนำร่อง เพื่อค้นหาคำตอบที่เกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม จากการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษา ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาสภาพโดยทั่วไป และประเมินศักยภาพในการจัดการชุมชน สำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตาม อัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิม คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตาม อัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิม ด้วยการนำเสนอจุดเด่นของพื้นที่ให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิมได้ร่มพระบารมี” เนื่องจากพื้นที่ชุมชนมีความเชื่อมโยงกันที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นหมู่บ้านได้ร่มพระบารมี ตั้งแต่การเป็นที่ดินพระราชทานให้ชาวบ้านในชุมชนได้อยู่อาศัย การพระราชทานที่ดินให้กับชุมชนพร้อมเงินก่อสร้างประมาณ 500,000 บาท เพื่อใช้เป็นเงินในการก่อสร้างมัสยิด การที่ชุมชนได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านดำเนินรอยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ดังนั้นการบรรยายให้ความรู้ การเล่าเรื่องราวของชุมชน จะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิมได้ร่มพระบารมี โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เกษตร โดยที่แหล่งเกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยสมบูรณ์ มีการผลิตผลผลิตทางการเกษตรและมีกระบวนการขายเต็มรูปแบบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงมีลักษณะที่เด่นเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนาให้เป็นตลาดการท่องเที่ยวที่มีความสนใจพื้นที่เกษตรได้โดยการ

พัฒนามีการนำเสนออัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิมได้ร่วมพระบารมีควบคู่กัน โดยสามารถสรุปความเชื่อมโยงภูมิหลัง ศักยภาพของชุมชน ปัญหาที่นำไปสู่การวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาสำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนได้ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 แสดงความเชื่อมโยงศักยภาพของชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนา

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงสำรวจชุมชนและได้พูดคุยกับผู้นำชุมชนพบว่าผู้นำชุมชนค่อนข้างมีความเข้มแข็ง มีความคิดก้าวหน้า อีกทั้งยังมีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนพบว่า สภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรวมอย่างงดงามเหมาะแก่การปั่นจักรยาน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และในปัจจุบันก็มีนักท่องเที่ยวต่างชาติปั่นจักรยานเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จึงได้เสนอจุดสำคัญๆ ที่จะนำมาจัดเป็นเส้นทางจักรยาน ได้แก่ มัสยิด ศาลาสมานฉันท์ สหกรณ์โคนม ศาลาเอนกประสงค์ สถานีกาชาดที่ 10 หัวหิน ปศุสัตว์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประปาหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน คุณมัยมุล เกษตรกร คุณเสรี เกษตรกร อบต.อำนาจ และอ่างเก็บน้ำ

นอกจากสถานที่สำคัญๆ ที่ได้นำเสนอไปข้างต้นนั้นระหว่างการสำรวจเส้นทาง คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากรในการสำรวจพื้นที่ และได้ค้นพบ

จุดสำคัญๆ เพิ่มเติม ได้แก่ จุดศึกษาดูแลทุ่งจาง จุดศึกษาดูแลทุ่งกำเนิดเห็ดโคน ต้นโพธิ์ที่ พระเทพฯ ทรงปลูกไว้ จุดทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ปลูกหญ้าแฝก) เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาสภาพโดยทั่วไป และประเมินศักยภาพในการจัดการชุมชน สำหรับ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้เส้นทางจักรยานเป็นเครื่องมือของการสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดย จุดสำคัญของเส้นทางจักรยานเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีแหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลายประกอบการสภาพพื้นที่ที่มีทั้งทางราบกับทางวิบาก คณะผู้วิจัยจึงมี แนวทางในการจัดทำเส้นทางจักรยานออกเป็น 2 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางเบาๆ สำหรับจักรยานแม่บ้าน (ทางราบ)
2. เส้นทางวิบาก สำหรับนักออกกำลังกายมืออาชีพ (ทางวิบาก)

เพื่อให้การดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประสบความสำเร็จ คณะผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยคณะผู้วิจัยได้มีแนว ทางการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตาม อัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิม ซึ่งการได้มาซึ่งข้อมูลแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแบบมี ส่วนร่วม เพื่อจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิมนั้น ด้วย การถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยผ่านผู้นำชุมชน จากนั้นจึงให้ผู้นำชุมชนนำข้อมูล เกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยไปถ่ายทอดให้กับประชาชนในหมู่บ้าน และในเวลาต่อมาคณะผู้วิจัย ลงชุมชนเพื่อสำรวจความคิดเห็นในเชิงลึก เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานวิจัย และ ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับรู้ผลการดำเนินงานวิจัยเป็นระยะๆ นอกจากนี้ต้องมีการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนเป็นระยะๆ เมื่อได้เส้นทางที่ ชัดเจนจึงทบทวนเส้นทางในการดำเนินงานวิจัยร่วมกับผู้นำชุมชน ลำดับสุดท้ายจัดตั้งศูนย์บริหาร จัดการ

สืบเนื่องจากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิม ในที่ประชุมได้สรุปให้มีการ จัดตั้งศูนย์บริหารการจัดการชุมชน รองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์อย่าง ยั่งยืนที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้ทางประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ในชุมชนได้มีสถานที่ที่พร้อมจะให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์บริหารจัดการ คือ ศูนย์เจียรนัย พลอย แต่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุง โดยจากที่ประชุม Focus group ได้มีตัวแทนจากศูนย์

ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 8 โดย คุณภาสกร ชัยรัตน์ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 8 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ร่วมด้วย ท่านได้มีการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ได้ ทั้งนี้ต้องมีการทำหนังสือขอใช้พื้นที่ไปยังศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 8 แต่เนื่องจากศูนย์เจียรนัยพลอยถูกปล่อยรกร้างมานาน จึงทำให้ทรุดโทรม จึงต้องมีการบูรณะซ่อมแซมขึ้นใหม่ ทั้งนี้แนวทางในการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการชุมชนโดยใช้ศูนย์เจียรนัยพลอยเป็นที่ตั้งนั้นจึงต้องมีการเปิดรับบริจาคเงินสนับสนุนจากหลากหลาย และได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนที่เป็นช่างฝีมือด้านการก่อสร้าง

สำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศของศูนย์บริหารจัดการชุมชน รองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์อย่างยั่งยืนในที่นี้จากการจัดประชุม Focus group ได้สรุปให้มีการดำเนินงานดังนี้

1. การทำป้ายสื่อความหมายเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ตามจุดต่างๆ โดยในส่วนนี้ทางคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรจะเข้ามามีช่วยในการจัดทำ
2. การทำ Info graphic QR code เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานได้เข้ามาเช็คอินตามจุดต่างๆ เพื่อตรวจสอบว่าแต่ละระยะทางที่ปั่นจักรยานช่วยลดแคลอรีได้เท่าไร
3. การจัดทำ Website หรือ Page face book ของชุมชน ไว้สำหรับบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลความต้องการของประชาชนในชุมชนและการประชุม Focus group ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ทั้งหมดเห็นด้วยกับการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชุมชน และสามารถช่วยลดการที่ลูกหลานออกนอกพื้นที่ไปหางานทำ และจากที่ประชุมได้มีการเสนอแนวทางในการพัฒนาแผนธุรกิจสำหรับบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ในหลากหลายแนวทาง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปออกมาได้ 6 แนวทาง ได้แก่

1. การฝึกอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม
2. การขายสินค้าชุมชนที่เป็นอาหารและของที่ระลึก
3. การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์
4. การจัดทำบ้านพักโฮมสเตย์

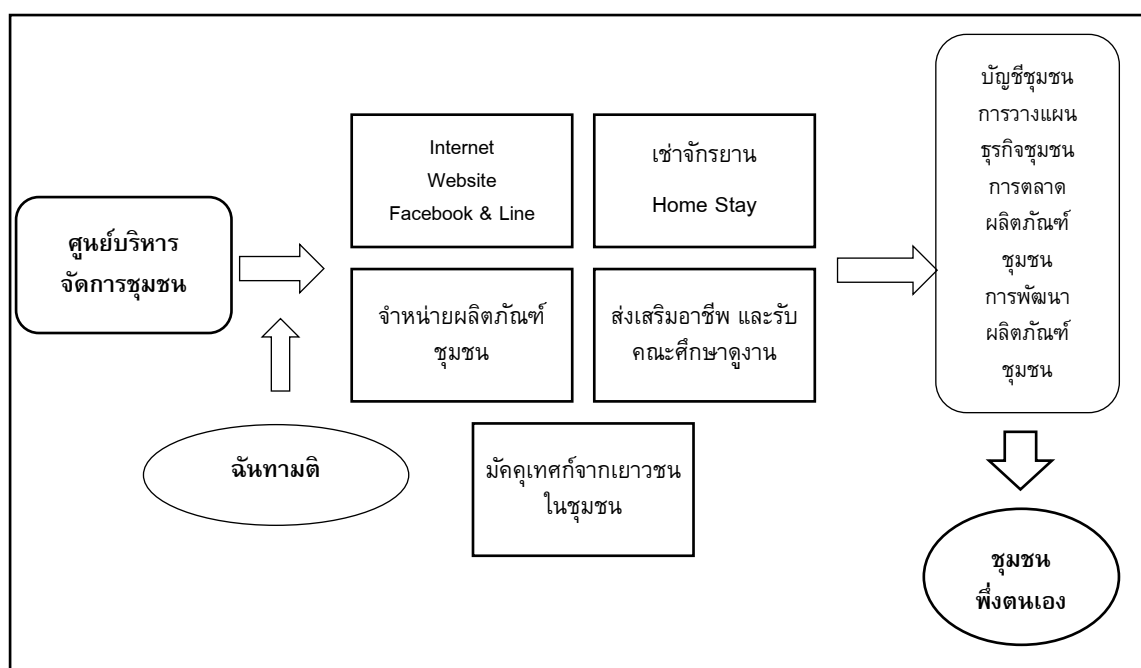
5. การผลิตสินค้าแปรรูปที่สืบเนื่องจากปศุสัตว์

6. การแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดจากการใช้งบประมาณภาครัฐ

สามารถสรุปการประเมินแนวโน้มแนวทางในการพัฒนาแผนธุรกิจสำหรับบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ได้ว่าประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการให้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ มาเป็นอันดับแรก (4.88) รองลงมา คือ การจัดทำบ้านพักโฮมสเตย์ (4.40) และน้อยที่สุดคือ การแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดจากการใช้งบประมาณภาครัฐ (3.13)

จากผลการประเมินค่าคะแนนแนวทางในการพัฒนาแผนธุรกิจสำหรับบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาแผนธุรกิจสำหรับบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม คือ การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์

โดยจากการพัฒนาแนวทางบริหารจัดการชุมชน แบบมีส่วนร่วม เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น สามารถสรุปภาพของชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองที่ยั่งยืนได้ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 สรุปภาพของชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ซึ่งการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิม พบว่ามีอัตลักษณ์ที่สำคัญที่ใช้ยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือ การเป็นหมู่บ้านที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรและปศุสัตว์ และหากย้อนไปในอดีตหมู่บ้านแห่งนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในการพัฒนาหมู่บ้านหลายด้าน เช่น ด้านศาสนา ด้านการเกษตรและด้านการพัฒนาอาชีพ รวมถึงการพัฒนาระบบสหกรณ์โคนม ซึ่งยังมีการดำรงอยู่จนถึงทุกวันนี้ จากที่กล่าวมาทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่สำคัญของหมู่บ้านไทยมุสลิมแห่งนี้คือ เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมและปศุสัตว์ที่มีการดำรงชีวิตภายใต้ร่มพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอจุดเด่นของพื้นที่ให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิมใต้ร่มพระบารมี”

ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้ เป็นการพัฒนาชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ที่เกิดจากประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยนี้ ที่เป็นการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยจากผลการศึกษาชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิมเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคล ตลอดจนวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่มีอัตลักษณ์ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปศุสัตว์ เลี้ยงแพะนม แพะเนื้อ โคนม และโคเนื้อ เป็นต้น โดยการประกอบอาชีพได้มีการนำภูมิปัญญาของชาวมุสลิมเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพร่วมด้วย ดังนั้นจุดนี้จึงถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีอัตลักษณ์ได้อย่างลงตัว ประกอบกับในพื้นที่ใกล้เคียงได้มีการทำโฮมสเตย์สำหรับให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้มาพักอาศัย ซึ่งนักท่องเที่ยวเหล่านั้นได้ปั่นจักรยานเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อชมวิถีชีวิต และธรรมชาติภายในหมู่บ้านมุสลิม เนื่องจากในชุมชนมีสถานที่ที่เป็นทั้งสถาปัตยกรรมที่สวยงาม ได้แก่ มัสยิด และศาลาสมานฉันท์ เป็นต้น ซึ่งนอกจากสิ่งสวยงามที่เป็นสิ่งก่อสร้างแล้ว ภายในหมู่บ้านยังมีจุดชมวิวธรรมชาติที่งดงาม นั่นก็คือ อ่างเก็บน้ำ ซึ่งถือเป็นจุดที่เรียกเสียงชัตเตอร์ของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าภายในเขื่อนเก็บน้ำจะไม่มีน้ำเนื่องจากปัญหาภัย

แล้งก็ตาม แต่ยังคงความสวยงามที่แปลกตาให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี จากศักยภาพที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจึงเป็นประกายให้กับผู้นำชุมชนเกิดแนวคิดในการพัฒนาเส้นทางจักรยานสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ J. R. Brent Ritchie, & Michel Zins (1978) ได้วิจัยเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ความสวยงามทางธรรมชาติ เอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นๆ

จากข้อสรุปข้างต้นระหว่างคณะผู้วิจัยและผู้นำชุมชนในการพัฒนาเส้นทางจักรยานสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิมแล้วนั้น สิ่งที่สำคัญต่อมาคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวมีความยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงร่วมกับผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ในชุมชน และหน่วยราชการข้างเคียงร่วมกันระดมความคิดเห็นในการจัดทำแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิม เริ่มต้นด้วยการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยผ่านผู้นำชุมชน จากนั้นจึงให้ผู้นำชุมชนนำข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยไปถ่ายทอดให้กับประชาชนในหมู่บ้าน และในเวลาต่อมาคณะผู้วิจัยลงชุมชนเพื่อสำรวจความคิดเห็นในเชิงลึก เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานวิจัย และประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับรู้ผลการดำเนินงานวิจัยเป็นระยะๆ นอกจากนี้ยังได้มีการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนเป็นระยะๆ ได้แก่ กิจกรรมปรับภูมิทัศน์ภายในชุมชน จากการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรและชุมชนร่วมกัน เมื่อชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมก็ทำให้ซึมซับข้อมูลของโครงการและเล็งเห็นถึงข้อดีและโอกาสที่พวกเขาจะได้รับจากการดำเนินโครงการ ที่สามารถสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้กับพวกเขาได้เพิ่มมากขึ้น ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของมานิตย์ สิงห์ทองชัย และคณะ (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องของ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการด้านนั้นหนาการณ์มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

นอกจากการบริหารจัดการที่ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วนั้น ทางผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการในการประเมินค่า

คะแนนแนวทางในการพัฒนาแผนธุรกิจสำหรับบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม สรุปได้ว่า การพัฒนาแผนธุรกิจสำหรับบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม คือ การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ประชาชนในชุมชนได้ใช้เวลาว่างจากการทำปศุสัตว์ให้เป็นประโยชน์และสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้มีรายได้ตลอดปี สร้างความมั่นคงให้กับชุมชน จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม อันนำไปสู่การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เกิดความสามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยทำงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชนทั้งหมดเห็นด้วยกับการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ทั้งนี้เนื่องจากการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชุมชน และสามารถช่วยลดการที่ลูกหลานออกนอกพื้นที่ไปหางานทำ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของCarol Key1 & Vijayan K. Pillai (2005) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน และทัศนคติด้านการท่องเที่ยวในประเทศเบลีซ ผลการศึกษา พบว่า โดยทั่วไปให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ส่งผลให้คนไปทำงานต่างถิ่นลดลงทำให้ประชาชนได้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่าจุดสำคัญของเส้นทางจักรยานเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายประกอบสภาพพื้นที่ที่มีทั้งทางราบกับทางวิบาก คณะผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการจัดทำเส้นทางจักรยานออกเป็น 2 เส้นทาง 1. เส้นทางเบาๆ สำหรับจักรยานแม่บ้าน คือเป็นการปั่นจักรยานชมจุดการเรียนรู้ต่างๆ ภายในหมู่บ้านไปจนถึงอ่างเก็บน้ำ (ทางราบ) และ 2. เส้นทางวิบาก สำหรับนักออกกำลังกายมืออาชีพ (ทางวิบาก) ทั้งนี้จากการสำรวจพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้ลงมติในเบื้องต้นว่าให้มีการจัดเส้นทางจักรยานเพียงเส้นทางเดียวคือ เส้นทางเบาๆ สำหรับจักรยานแม่บ้าน คือเป็นการปั่นจักรยานชมจุดการเรียนรู้ต่างๆ ภายในหมู่บ้านไปจนถึงอ่างเก็บน้ำ สำหรับเส้นทางวิบากนั้น ควรมีการปรับทัศนียภาพและกำหนดเส้นทางให้แน่ชัดมากขึ้น เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ติดกับเขตของป่า มีความรกที่ปกคลุมไปด้วยต้นไม้ จึงทำให้เสี่ยงต่อการหลงทางและสร้างความยากลำบากให้กับนักท่องเที่ยว

ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาเส้นทางให้ได้มาตรฐาน แล้วจึงค่อยเปิดเป็นเส้นทางแนะนำสำหรับนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม

2. จากผลการวิจัยที่ทำให้ได้แนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนไทยมุสลิมขึ้นจากการเริ่มต้นด้วยการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยผ่านผู้นำชุมชน จนนำไปสู่การจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและซึมซับข้อมูลของโครงการนั้น ทางชุมชนควรมีการจัดทำต้นแบบแนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมสำหรับไว้เป็นข้อมูลในการให้ความกับผู้ที่มาศึกษาดูงานได้รับรู้แนวทางการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น

3. เนื่องด้วยในยุคปัจจุบันเป็นยุคของสังคมออนไลน์ ดังนั้นในการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยานเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ควรมีการทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบัน เพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยการทำ Info graphic QR code เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานได้เข้ามาเช็คอินตามจุดต่างๆ เพื่อตรวจสอบว่าแต่ละระยะทางที่ปั่นจักรยานช่วยลดแคลอรีได้เท่าไร และแชร์ลงในสื่อโซเชียล ประกอบการการทำ Website หรือ Page face book ของชุมชน ไว้สำหรับบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

4. จากผลการวิจัยที่ทำให้ได้แนวทางในการทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ ประกอบด้วย 1) การเปิดบัญชีสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ ไว้เก็บเงินของวิสาหกิจชุมชน สำหรับใช้ในการบริหารจัดการ 2) เก็บเงินรายได้จากการขายสินค้าในชุมชนร้อยละ 1 บาท เข้าบัญชีของวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ 3) จัดให้มีการปลูกพืชในรูปแบบหมุนเวียนกัน ไม่ปลูกพืชซ้ำกัน เพื่อไม่ให้ผลผลิตล้นตลาด และการปลูกพืชต้องเป็นพืชที่ใช้น้ำน้อย 4) ปลูกดอกไม้ในชุมชนเพื่อปรับปรุงทัศนียภาพเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 5) พัฒนาอาชีพดั้งเดิมของชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับขายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น อาชีพอัญมณีประดับประดา ผ้าบาติก เป็นต้น 6) ดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำเว็บไซต์ และบิวชาร์เพื่อประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในวงกว้างมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาพัฒนาเส้นทางบริเวณโดยรอบของชุมชนเพิ่มเติมเพื่อขยายเส้นทางให้มีความน่าสนใจสำหรับดึงดูดนักปั่นจักรยานให้เพิ่มมากขึ้น เช่น เส้นทางวิบากตั้งแต่อ่างเก็บน้ำขึ้นไป แต่ควรมีการสำรวจข้อมูลและจัดทำลูกศรในการเดินทางที่ชัดเจน

3. ควรมีการจัดฝึกอบรมให้กับเยาวชนในชุมชนสำหรับฝึกให้เป็นยุวมัคคุเทศก์ สำหรับให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และต้อนรับคณะศึกษาดูงาน

4. ควรมีการติดตามผล ผลักดันการใช้ประโยชน์ให้เป็นรูปธรรม เช่น แผนธุรกิจ ระบบสารสนเทศ อย่างต่อเนื่องร่วมกับชุมชน